

EDITORIAL

Číslo Sociálních studií, které berete do ruky, je netypické objemem i obsahem. Většina jeho textů je součástí projektu „Sociologické a historické souvislosti ekologicky příznivých variant životního způsobu“, který byl podporován Grantovou agenturou České republiky.*

Dali jsme přednost sborníkové prezentaci před vydáním knihy. Hlavním důvodem je fakt, že naše tříleté zkoumání přineslo zatím těžko spojitelné mozaikové kaménky rozsáhlého tématu. Jeho rozlehlost a hloubku jsme si při práci uvědomovali čím dál tím více. Syntéza sociologických a historiografických poznatků není snadná; historikové se brání, často patrně právem, zobečněním, jež tvoří podstatu práce sociologovy.

Dalším důvodem pro sborníkovou formu je důraz, který klademe na výzkumnou práci mladých kolegů – studentů. Ve svých pracech zachytili některé sociologií opomíjené rysy minoritního životního stylu v české společnosti. Bylo by škoda, kdyby se jejich originální badatelské příspěvky rozplynuly ve sjednocujícím knižním textu.

Ekologicky příznivý životní způsob, či, chceme-li, „trvale udržitelný způsob života“, má mnoho dimenzí. Náš přístup se orientoval zejména na oblast spotřeby hmotných statků. Hana Librová srovnává tři empirické studie dobrovolného omezení spotřeby: výzkum provedený v USA, v Holandsku a vlastní výzkum, prezentovaný v knize „Pestří a zelení“. Stať Libora Musila (realizovaná mimo citovaný projekt GA) však poukazuje také na další stránky „trvale udržitelného způsobu života“, zejména ve spojitosti s percepcí krajiny venkovským obyvatelstvem. V Musilově textu čtenář najde autory dosud neobjevené spojení našeho tématu s teorií sociální politiky: Záměna „nezadatelných práv občana“ za „neomezitelné právo spotřebovávat“ má dnes nečekaně riskantní efekt v podobě ekologické krize.

Na základě historiografického studia můžeme nyní polemizovat s biologizující představou, že idea i životní praxe dobrovolné skromnosti se dnes objevují jako pokus druhu Homo sapiens o sebelimitaci v okamžiku, kdy jeho

---

* Na vědecké a populární texty, které již byly publikovány jinde, odkazujeme v bibliografickém oddíle tohoto sborníku. Další výstupy z projektu se připravují.

růstové křivky přestřelují přírodou určené meze. Úsilí o sebeomezení tvoří v historii lidstva starou kontrakulturu, která jako slabá, a jen dočasně zesilující linie doprovázela všeobecnou tendenci k růstu, založenou na maximalizaci hmotného prospěchu.

Historiografické práce Jarmily Bednařkové a Lubora Kysučana nepřímou reaguji na obecně sdílený názor o analogiích mezi dnešním životem v bohatých zemích a životem pozdní říše západořímské, a to jak v projevech tzv. konzumního způsobu života, tak v pokusech o hledání alternativ. Přitom se oba autoři snaží, opírajíce se o studium pramenů, oddělit historické skutečnosti od zavádějícího nánosu povrchních interpretací. V rubrice „Polemiky a zprávy“ potom Lubor Kysučan diskutuje přímo s některými tvrzeními intelektuálního vůdce ekologických hnutí Edwarda Goldsmitha o pádu římského impéria.

Stati Bednařkové a Kysučana originálním způsobem upozorňují ještě na jinou analogii: obdiv k „primitivnímu životu“ méně civilizovaných etnik a myšlenku zaslého „zlatého věku“ nacházíme jak v dnešní ideologii ekologických iniciativ, tak u kritických myslitelů antiky.

Text Kristy Feigl-Procházkové nám připomíná, jak významnou hodnotu představovala dobrovolná chudoba ve středověku a jak pevně byla svázána s jeho duchovními proudy. Sociologický čtenář jej může číst i jako metodologické připomenutí heterogenity sociálních jevů v konkrétním historickém čase, která se vzpírá zobecňování.

Při sestavování sborníku jsme požádali Vandu Elšíkovou, studentku sociologie a historie, aby přepracovala svou bakalářskou diplomovou práci do podoby stati. Vedla nás k tomu mimo jiné vzácná schopnost mladé autorky na základě studia a empirického poznání střízlivě sociologicky komentovat entuziastické projekty svých vrstevníků.

Významnou součástí tohoto čísla Sociálních studií je řada recenzí vztahujících se k tématu ekologicky příznivého života. Z velkého množství literatury, které jsme při práci na projektu prostudovali, jsme k recenzi vybrali zejména knihy zakoupené z prostředků zmíněného grantu pro brněnskou fakultní knihovnu. Tyto a další tituly z tohoto tématického okruhu jsou zájemcům k dispozici.

V připojené bibliografii prezentujeme anotace vědeckých textů a přehled popularizujících výstupů, které byly realizovány v rámci projektu a které byly dříve publikovány jinde.

V oddílu polemik a zpráv seznamuje Zbyněk Ulčák čtenáře s proměnami vztahu mezi zemědělcem a spotřebitelem v západní Evropě. Sborník uzavírá informace o Humanitní environmentalistice, novém studijním oboru, který má být na Masarykově univerzitě otevřen ve školním roce 1998/99.

Je pro mne milou povinností koordinátora projektu poděkovat i těm spolupracovníkům, kteří k realizaci těchto Sociálních studií přispěli jinak, než jako autoři. Na prvním místě děkuji studentce sociologie Lence Sedlákové, na jejíž spolehlivé a systematické práci spočívala příprava a organizace sborníku. Dále chci poděkovat Vandě Elšíkové, která se ujala citlivého redigování

„studentského oddílu“, a Ivě Křížové za překlad do angličtiny. Díky patří i Danovi Šlosarovi za pomoc při řešení technických nesnází spojených s vydáním tohoto netypického čísla.

V našem sborníku jsme si dopřáli radost reprodukovat dvě miniatury Bohdana Laciny. Dřevoryt z roku 1961 je umístěn jako viněty. Jako koncovku sborníku jsme otiskli autorem nedokončený špalíček*, který nyní doplnil jeden z mistrových přátel iniciálami připravovaného oboru „Humanitní environmentalistiky“. Jsme přesvědčeni, že nám k tomu dal Bohdan Lacina předem souhlas. Vzpomeňme nad drobnými dřevoryty pětáosmdesátého výročí jeho narození a připomeňme mladším kolegům osobnost profesora naší fakulty, velkého umělce, znalce a milovníka přírody.

Hana Librová

---

* Původně, v roce 1951, byl rozpracován jako logo nakladatelství Československý spisovatel. Je publikován poprvé.